

DEBRECENI EGYETEM
Gazdaságtudományi Kar

Dr. Apáti Ferenc, egyetemi docens
Kurmai Viktória, Kicska Tibor, doktoranduszok

A feldolgozóipari alapanyag-termelés helyzete és kilátásai a zöldség-gyümölcs ágazatban – fejlődési lehetőségek és korlátok –

„Problémák és megoldások a zöldség és gyümölcsfeldolgozásban”
Földművelésügyi Minisztérium
Budapest, 2016. február 11.

Előadás vázlata

1. Az ágazat jelenlegi fejlettsége, fejlődési tendenciái 2004-2013 között.
2. A versenyképesség feltétel- és eszközrendszere:
 1. Piaci igények
 2. Piacra jutás, versenyképes árualap
 3. Hatékony, gazdaságos termelés
3. Az ágazatfejlődés jövőbeni kilátásai, realitásai a várható gazdasági környezetben

1. Az ágazat fejlődési tendenciái (2004-2013)

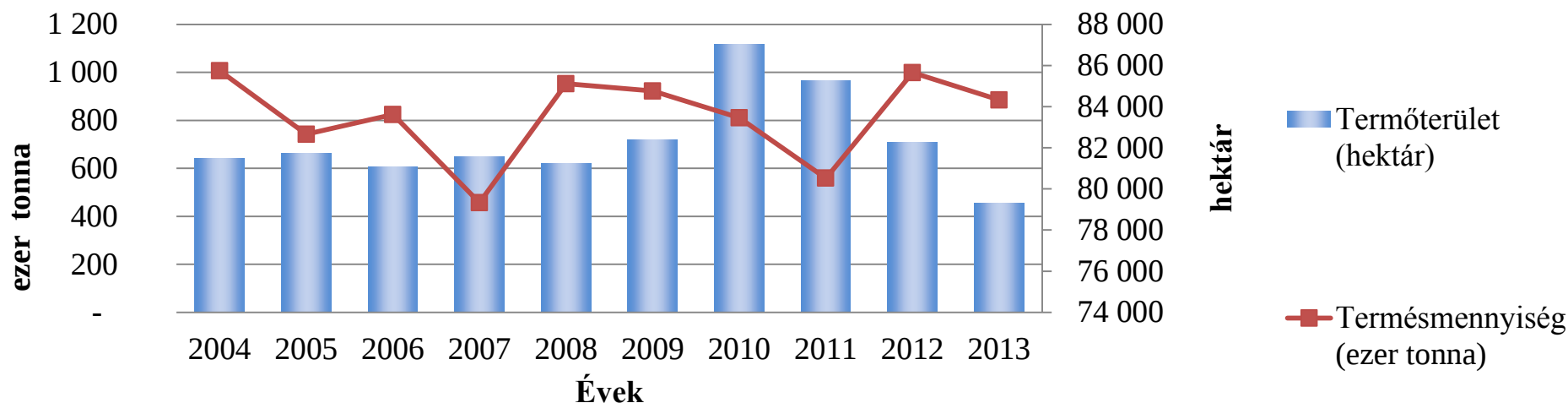

Gyümölcsstermesztés

Termelési volumen

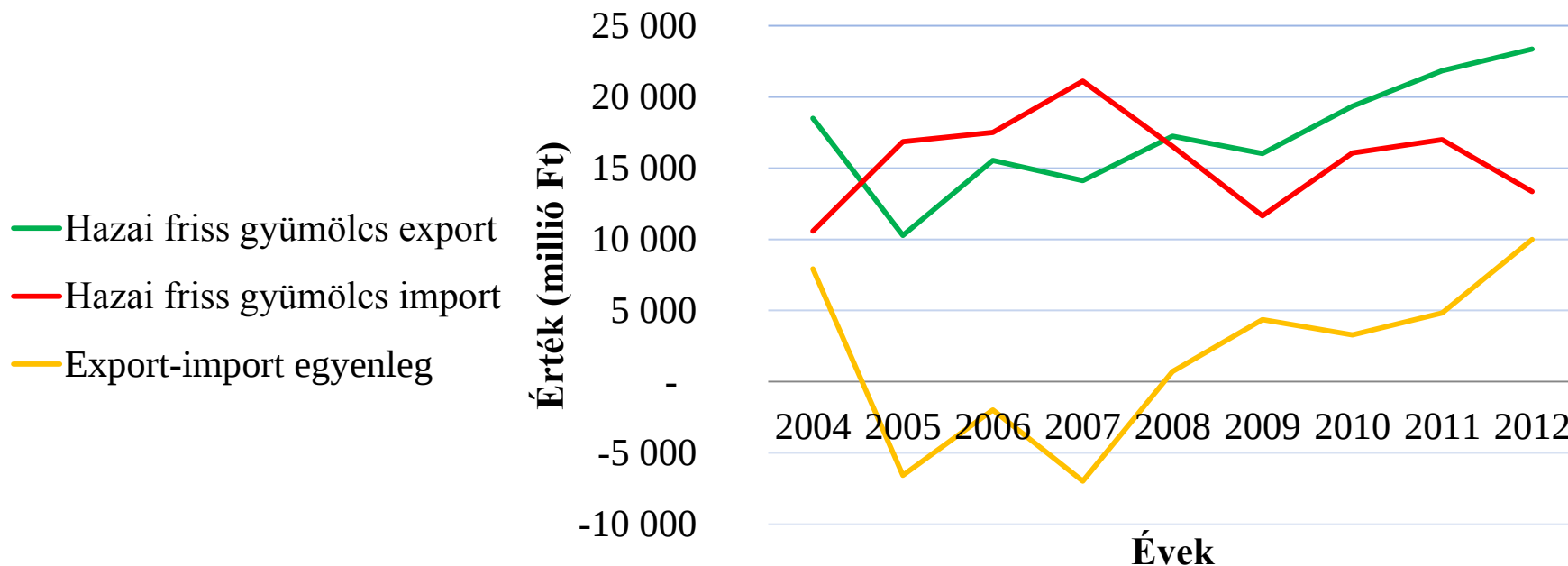
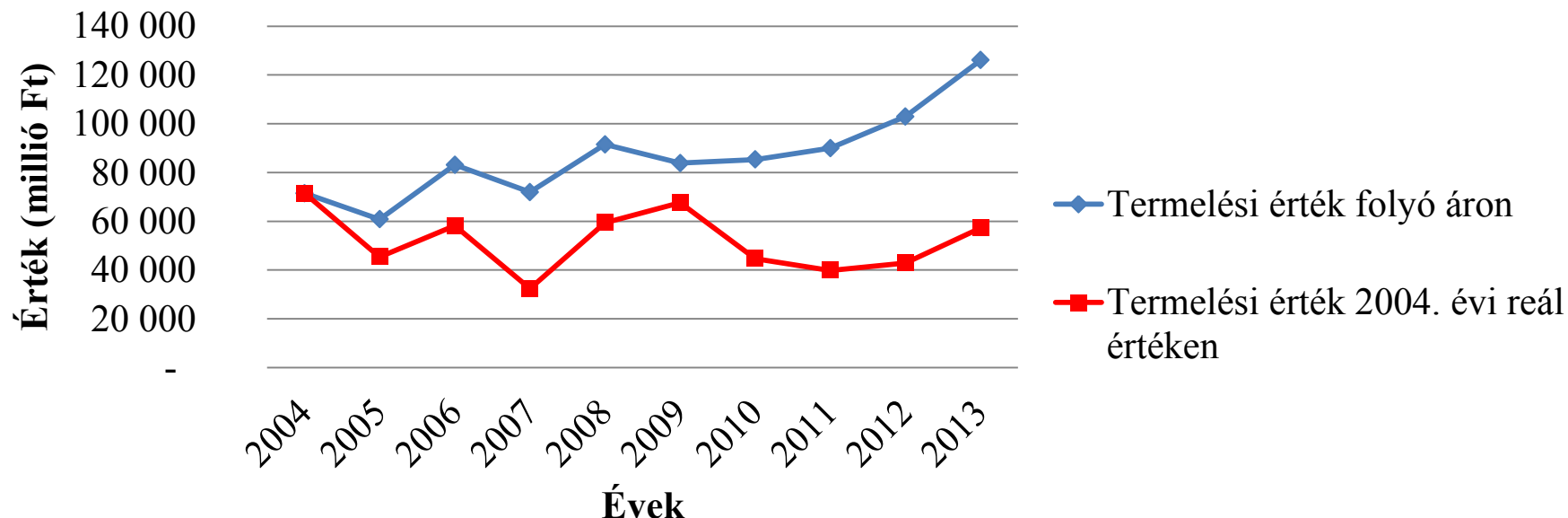
Fajcsoport	Fajok	Termésmennyiség*	Termőterület**
Bogyósok	Ribizli	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Málna	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Egres	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Szeder	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Szamóca	Stagnál	Növekedett
	Bodza	Növekedett	Növekedett
Csonthéjasok	Kajsziarack	Jelentősen csökkent	Csökkent
	Őszibarack	Csökkent	Csökkent
	Szilva	Csökkent	Stagnál
	Meggy	Stagnál	Stagnál
	Cseresznye	Csökkent	Növekedett
Alma-termésűek	Alma	Stagnál	Csökkent
	Körte	Stagnál	Stagnál
Héjasok	Dió	Stagnál	Stagnál

* Termésmennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2012-2013. évek átlaga viszonyítva a 2003-2004. évek átlagához)

** Termőterületek alakulása az utóbbi 10 évben (2012-2013. évek átlaga viszonyítva a 2003-2004. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
Csökkent: 10-30% csökkenés
Jelentősen csökkent: 30%-tól nagyobb csökkenés

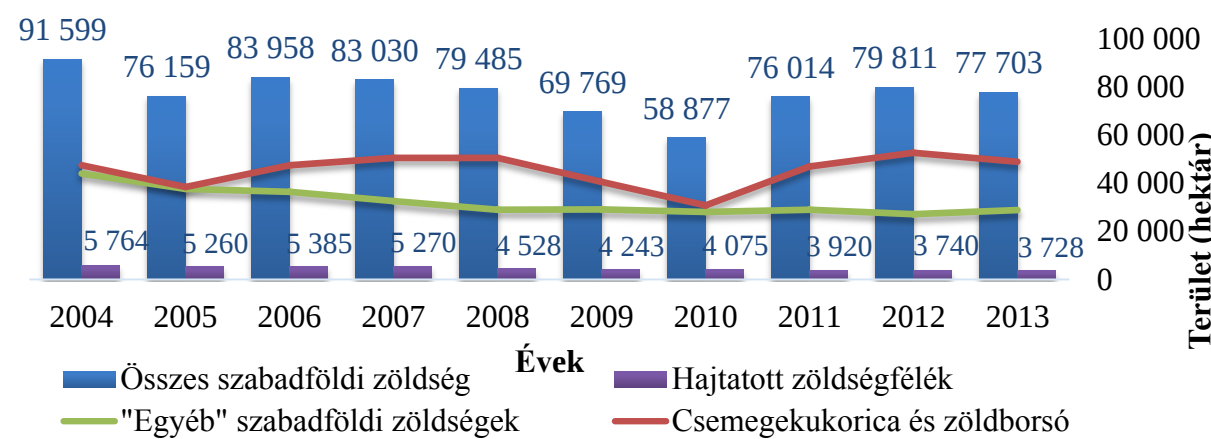
Termelési érték és külkereskedelmi teljesítmény

A photograph of a large greenhouse interior. The top half shows the structural framework with wooden beams and a translucent plastic covering. The bottom half shows long, straight rows of young green plants (seedlings) growing in white plastic mulch. A central dirt path runs between the rows. A green semi-transparent banner is overlaid across the middle of the image, containing the title text.

Zöldségtermesztés

Termelési volumen

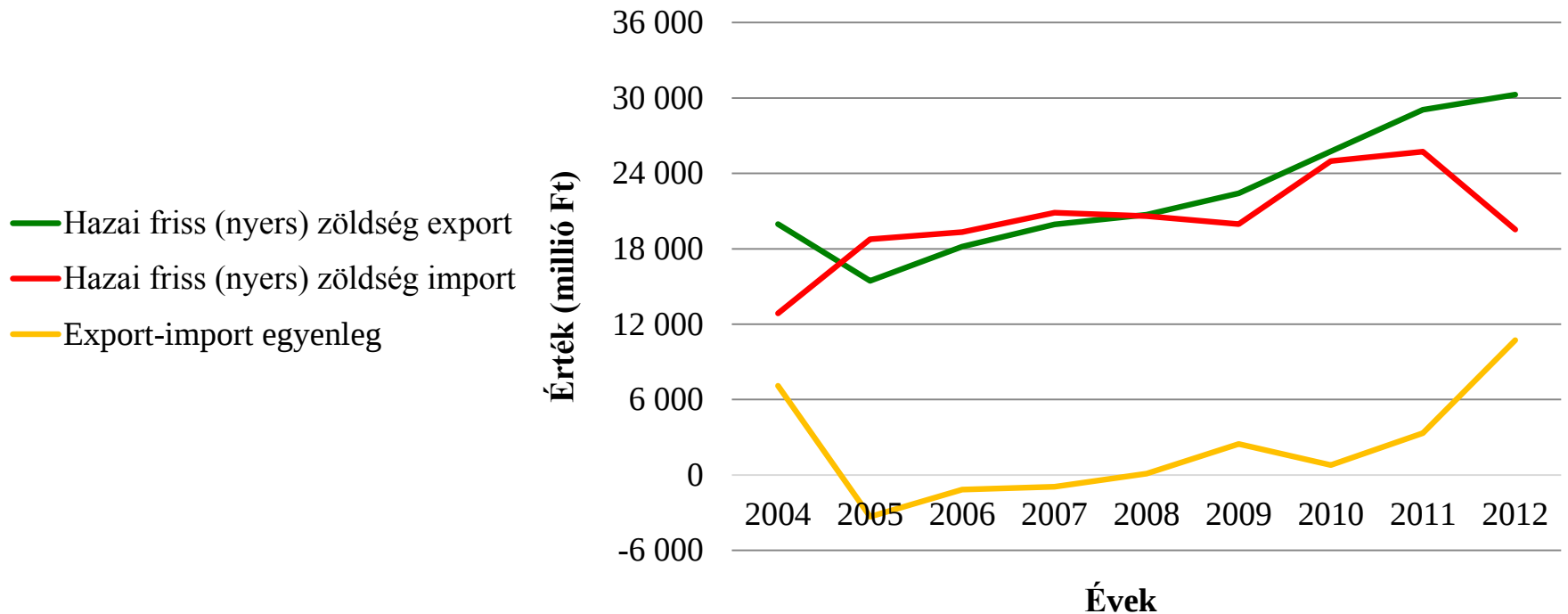
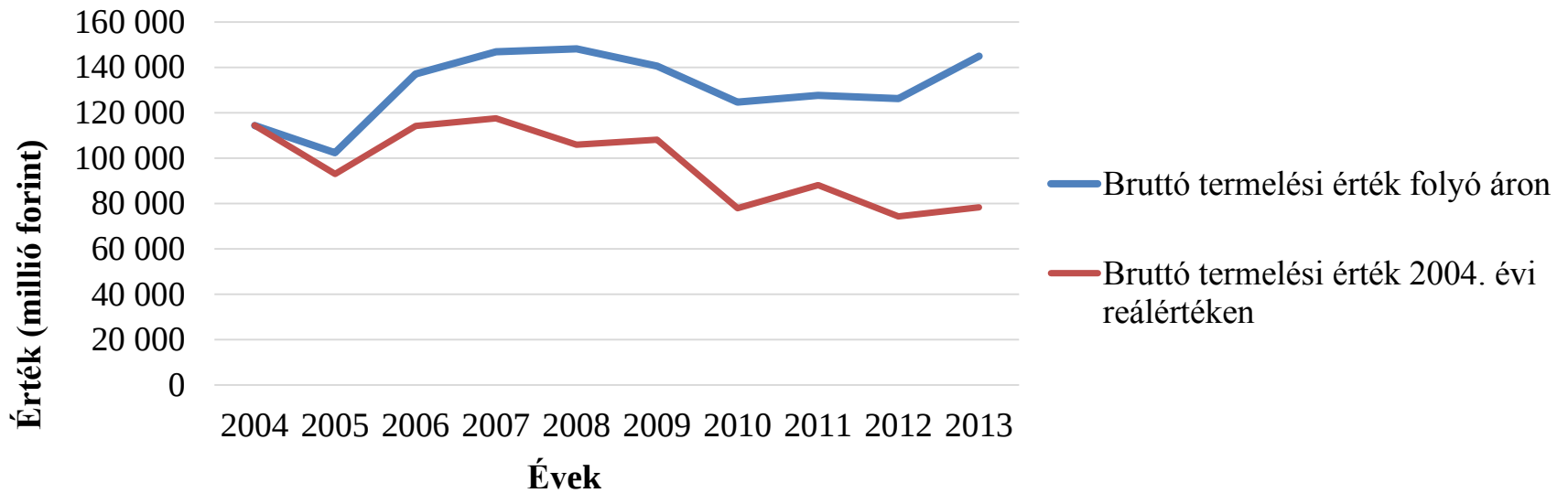
Fajcsoport	Fajok	Termésmennyiség*	Termőterület**
Paradicsom	Szabadföldi	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
Paprika	Szabadföldi	Csökkent	Jelentősen csökkent
Kabakosok	Konzervuborka	Kritikusan csökkent	Jelentősen csökkent
	Görögdinnye	Csökkent	Jelentősen csökkent
	Sárgadinnye	Csökkent	Jelentősen csökkent
Hüvelyesek	Zöldborsó	Csökkent	Stagnál
	Bab	Jelentősen csökkent	Növekedett
Káposztafélék	Karfiol és borkkoli	Kritikusan csökkent	Csökkent
	Kelkáposzta	Kritikusan csökkent	Csökkent
	Fejes káposzta	Kritikusan csökkent	Növekedett
Gyökérzöldség	Sárgarépa	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Pasztinák	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Gyökérperezselyem	Jelentősen csökkent	Csökkent
	Cékla	Jelentősen csökkent	Stagnál
	Gumós zeller	Jelentősen csökkent	Stagnál
	Torma	Jelentősen csökkent	Növekedett
Hagymafélék	Vöröshagyma	Kritikusan csökkent	Jelentősen csökkent
	Fokhagyma	Stagnál	Növekedett
Egyéb	Spárga	Növekedett	Jelentősen csökkent
	Csemegekukorica	Csökkent	Stagnál

* Termésmennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2012-2013. évek átlaga viszonyítva a 2003-2004. évek átlagához)

** Termőterületek alakulása az utóbbi 10 évben (2012-2013. évek átlaga viszonyítva a 2003-2004. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
Csökkent: 10-30% csökkenés
Jelentősen csökkent: 30%-50% csökkenés
Kritikusan csökkent: 50%-tól nagyobb csökkenés

Termelési érték és külkereskedelmi teljesítmény

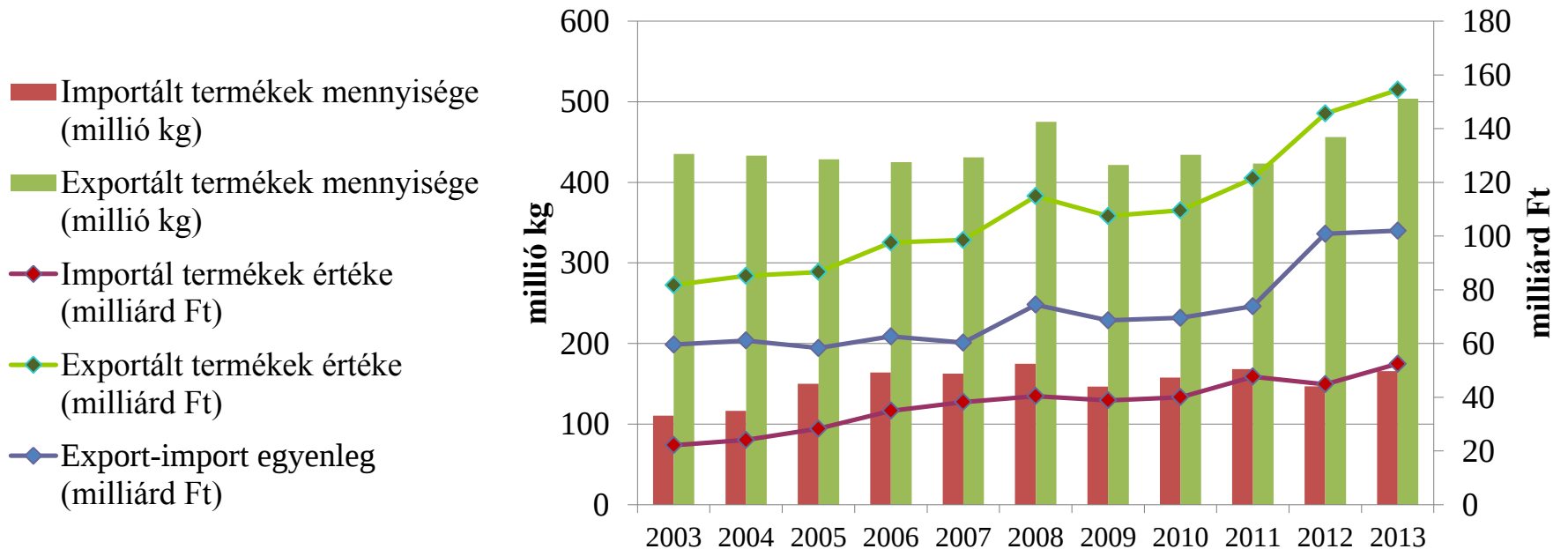
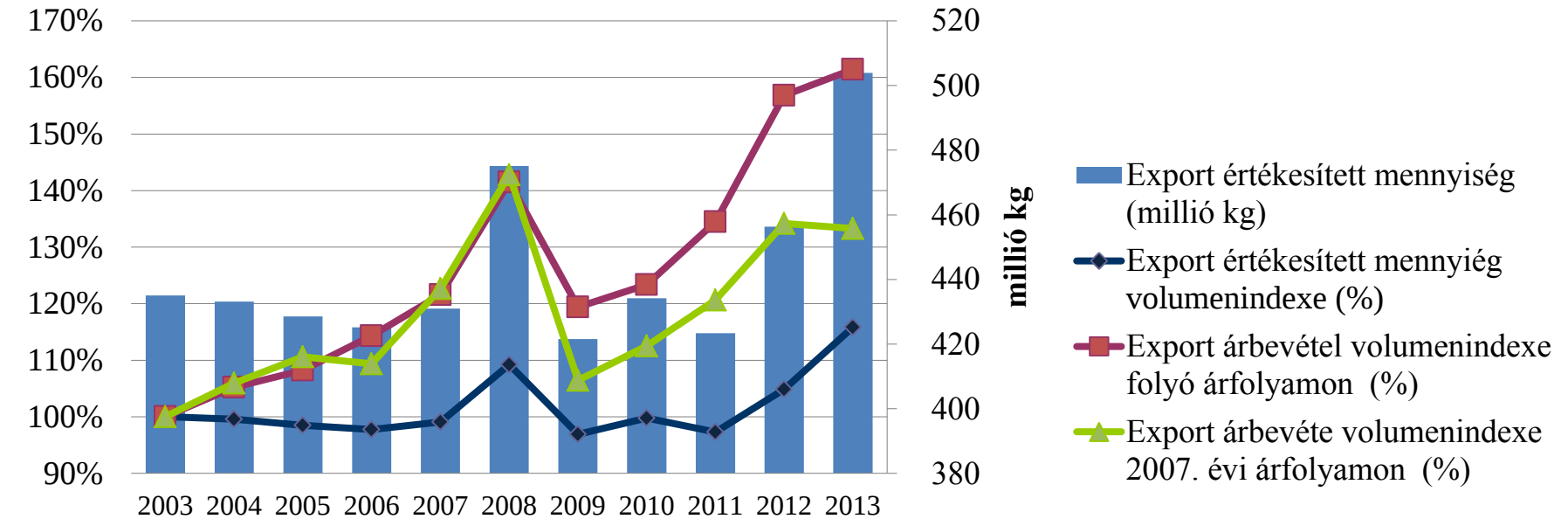

Zöldség-gyümölcs feldolgozóipar

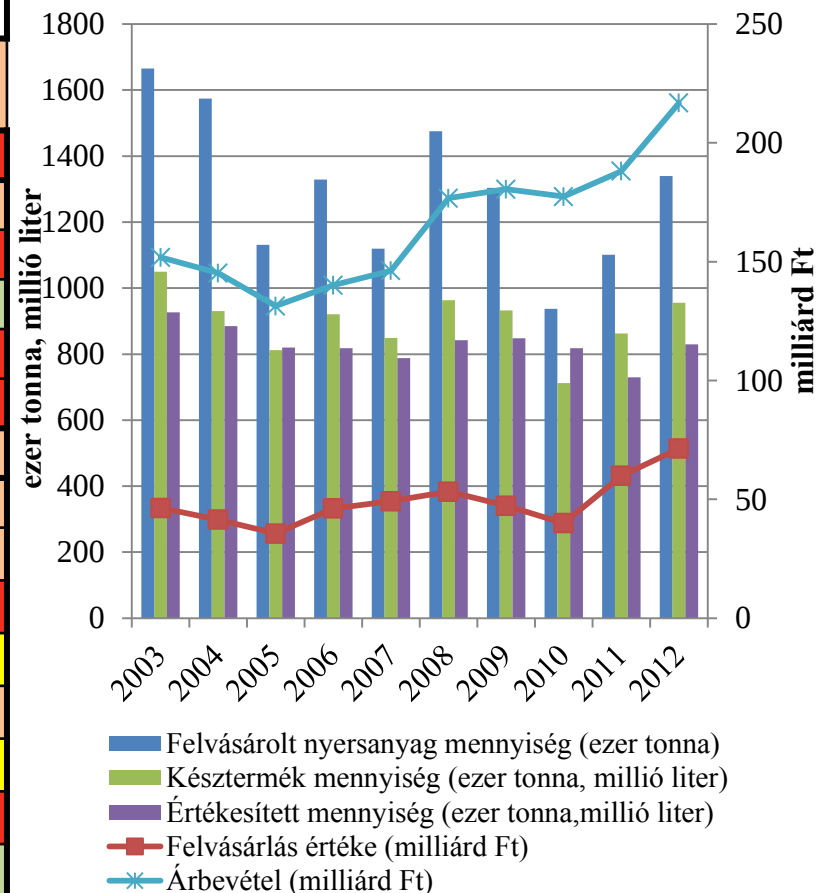

Gazdasági jelentőség

Termelési volumen

Termékcsoporth	Termelt mennyiség*
Zöldség gyümölcs feldolgozó és tartósító alágazat	Csökkent
1. Burgonyafeldolgozás	Kritikusan csökkent
2. Légyártás	Csökkent
Narancs	Kritikusan csökkent
Alma	Növekedés
Paradicsom	Kritikusan csökkent
Egyéb	Jelentősen csökkent
3. Egyéb feldolgozás (hűtő- és konz)	Csökkent
Zöldségfeldolgozás	Csökkent
• Fagyasztott zöldség	Csökkent
• Szárított zöldség	Jelentősen csökkent
• Borsó (nem fagyasztva)	Stagnál
• Sűrített paradicsompüré, -krém	Csökkent
• Csemegekukorica (nem fagy.)	Stagnál
• Savanyúság	Jelentősen csökkent
• Egyéb	Növekedés
Gyümölcsfeldolgozás	Stagnál
• Gyorsfagyasztott	Csökkent
• Dzsem, zselé, püré, krém	Növekedés
• Dió, mogyoró	Növekedés
• Félkész gyümölcskonzerv	Kritikusan csökkent
• Egyéb	Növekedés
Hulladék	Növekedés

* Termelt mennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2009-2012. évek átlaga viszonyítva a 2000-2003. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
Csökkent: 10-30% csökkenés
Jelentősen csökkent: 30%-50% csökkenés
Kritikusan csökkent: 50%-tól nagyobb csökkenés

Feldolgozóipari háttér

Állapot:

- A kapacitás alacsony, a termékkör beszűkült
- A kibocsátás 80-90%-át 20 nagyvállalkozás adja

**A feldolgozott mennyiség 70-80%-a:
alma, csemegekukorica, zöldborsó, meggy**

Hatás:

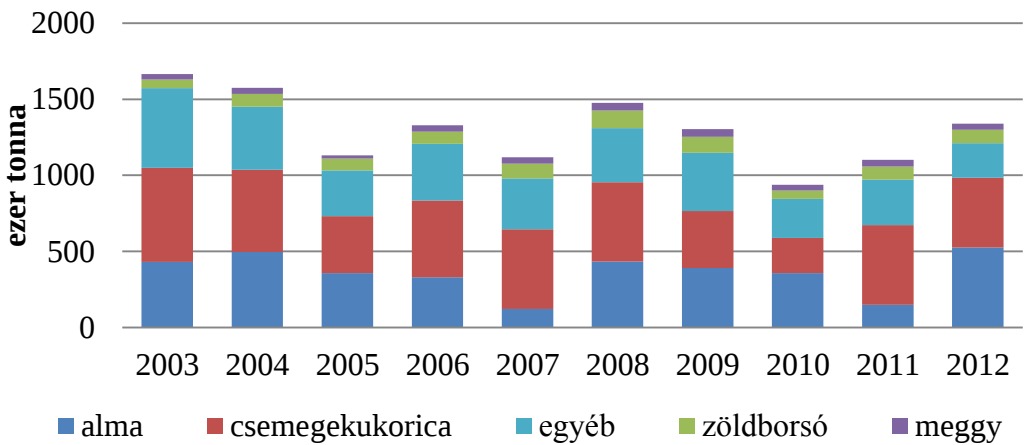
- Versenyképes méretű árualap hiánya a legtöbb készterméknél (néhány fő terméket kivéve)
- Piaci igény hiánya a feldolgozóipari alapanyag termelésére

Ok:

- Feldolgozóipari vállalkozások tőkehiánya
- Alapanyaghiány: a termesztés beszűköltsége, hektikusága, kiszámíthatatlansága
- Előállított késztermék nehéz piacra juttatása

Feldolgozóipar jelentősége és jelenléte (2010-2012)

Döntően feldolgozóipari (65-100%)	Változó / vegyes (35-65%)	Döntően frisspiaci (65-100%)
Alma Meggy Ribizli	Őszibarack Egres Körte Málna	Kajszibarack Cseresznye Szilva Szamóca
Borsó Bab Csemege- kukorica	Uborka Fűszerpaprika Spárga	Káposzta Fokhagyma Hagyma Brokkoli Karfiol Paprika Répa Sárgadinnye Görögdinnye Paradicsom

2. A versenyképesség feltétel- és eszközrendszere

Mi a versenyképes?

amire van fizetőképes
fogyasztói / vevői
igény

- Piaci igény mindig van!!!
- A kérdés:
 - Ki szállítja be?
 - Milyen áron?

amit piacra
tudunk juttatni

- Nagy, egységes árualap
- Piac által megkívánt, homogén minőség
- **Feldolgozóipar**
- Folyamatos beszállítás
- Gyors rendelésteljesítés
- Beszállítói megbízhatóság
- Magas színvonalú posztharvest
- Fejlett logisztika

aminek a termelése
hatékony / gazdaságos

- Befektetett tőke igény
- Forgótőke igény
- Munkaerő igény
- **Terméshozam**
- **Termésminőség**
- **Termesztési kockázat**
- Értékesítési árak
- Piaci biztonság

- Jövedelem
- Jövedelmezőség
- Megtérülési idő

Piaci igény azonosítása, bővítése

Lehetőség:

- A potenciális piacunk – európai léptékben – a hazai termelés és export sokszorosát teszi ki, piaci részesedésünk minimális.
- Az exportlehetőségek számos faj esetében potenciálisan jók.

Korlát:

- A belső fogyasztás számottevő növekedése nem várható, növekedési lehetőség annyi van, amennyit az importból ki tudunk szorítani.
- Az export lehetőségek kihasználásához pontosan ismernünk kellene a főbb vevők mennyiségi és minőségi igényeit, a fő beszállító versenytársak kvalitásait termékenként és célpiaconként.
- A feldolgozóipari alapanyagok belföldi termelése jórészt csak a belföldi feldolgozóiparra alapozható, és ez fordítva is igaz!

Mi a versenyképes?

amire van fizetőképes
fogyasztói / vevői
igény

- Piaci igény mindig van!!!
- A kérdés:
 - Ki szállítja be?
 - Milyen áron?

amit piacra
tudunk juttatni

- Nagy, egységes árualap
- Piac által megkívánt, homogén minőség
- **Feldolgozóipar**
- Folyamatos beszállítás
- Gyors rendelésteljesítés
- Beszállítói megbízhatóság
- Magas színvonalú posztharvest
- Fejlett logisztika

aminek a termelése
hatékony / gazdaságos

- Befektetett tőke igény
- Forgótőke igény
- Munkaerő igény
- **Terméshozam**
- **Termésminőség**
- **Termesztési kockázat**
- Értékesítési árak
- Piaci biztonság
- Jövedelem
- Jövedelmezőség
- Megtérülési idő

2. terület: Piacra jutás javítása

– versenyképes árualapok megteremtése –

Piaci letisztulás

- Egzakt minőségi szabványok bevezetése
- Versenyképtelen ültetvények „kierőltetett” felszámolása
- „Közvetlen” támogatások szigorítása
- Terület alapú átalány nyereségadózás
- ÁFA-csökkentés

Piaci transzparencia

- Piaci letisztulás!!!!
- Piaci információs rendszerek kiépítése

Feldolgozóipar (belföldi)

- Alapanyag termelés fejlesztése!!!
- Kapacitásnöveléshez szükséges tőke: VP, GINOP
- Munkaerő

Termelés szervezettsége

- Piaci letisztulás!!!!
- TÉSZ-szabályozás újragondolása
- Szolgáltató Poszt-harvest Központok

Posztharvest, logisztika

- Termelői szervezettség fokozása!!!
- VP támogatások

Mi a versenyképes?

3. terület: A termelés hatékonyságának fokozása

aminek a termelése hatékony / gazdaságos

- Piaci igény mindig van!!!
- A kérdés:
 - Ki szállítja be?
 - Milyen áron?

- Nagy, egységes árualap
- Piac által megkívánt, homogén minőség
- Folyamatos beszállítás
- Gyors rendelésteljesítés
- Beszállítói megbízhatóság
- Magas színvonalú posztharvest
- Fejlett logisztika
- Feldolgozóipar

- Befektetett tőke igény
- Forgótőke igény
- Munkaerő igény
- **Terméshozam**
- **Termésminőség**
- **Termesztési kockázat**
- Értékesítési árak
- Piaci biztonság

- Jövedelem
- Jövedelmezőség
- Megtérülési idő

Szakágazat megnevezése	A nyereséges termelés minimumkritériuma	A gazdaságos termelés minimumkritériuma	Jó színvonalú hazai üzemek hozama
Alma	22-30	40-50	30-50
Körte	10-15	20-30	15-25
Birs	8-10	13-18	12-20
Meggy	7-9	12-15	12-18
Cseresznye	4-6	8-12	6-12
Őszibarack	10-15	15-25	20-30
Kajszibarack	6-8	15-20	15-20
Szilva	15-20	25-30	20-40
Bodza	3-5	8-10	7-12
Szamóca	8-11	12-15	10-30
Piros ribiszke	4-5	8-10	6-10
Fekete ribiszke	2-3	4-6	1-3
Málna	4-8	7-12	8-10
Szeder	8-12	15-20	12-14
Csemegekukorica	12-14	16-19	16-20
Zöldborsó	4-6	7-8	6-8
Zöldbab	8-10	12-16	10-15
Görögdinnye	30-40	50-60	50-70
Hagyma	40-50	55-70	45-70
Káposzta (frisspiaci)	25-35	40-50	30-50
Káposzta (savanyított)	40-50	80-90	80-100
Sárgarépa (tárolási)	30-35	40-50	40-60
Szfi. ipari paradicsom	60-65	80-85	80-95
Szfi. paprika	35-40	45-55	40-60
Szfi. konzervuborka (kg/fm)	9-11	13-15	13-18
Hajt. paradicsom (kg/m ²)	30-35	35-45	35-50
Hajt. paprika (kg/m ²)	12-16	15-20	15-25
Hajt. kígyóuborka (kg/m ²)	30-35	40-50	38-45

„Nyeréséges” a termelés, ha a bevételek meghaladják a termelési költséget. „Gazdaságos” a termelés, ha van akkora nyereség, amiből képződik elegendő forrás megélhetésre, beruházásokra-fejlesztésekre, tartalékképzésre, hiteltörlesztésre.

Termelési színvonal – gyümölcs

Fajcsoport	Fajok	Elmaradottsági mutató * 2010-2013	Relatív termelési színvonal mutató **			
			1985-1988	1995-1998	2001-2004	2010-2013
Bogyósok	Ribizli	-83%	68%	40%	46%	25%
	Szamóca	-79%	71%	53%	59%	39%
	Egres	-64%	67%	71%	95%	65%
	Málna	-70%	88%	99%	85%	35%
Csonthéjasok	Kajszibarack	-63%	66%	30%	38%	28%
	Szilva	-60%	95%	49%	43%	26%
	Őszibarack	-64%	71%	75%	48%	39%
	Meggy	-44%	77%	53%	33%	31%
	Cseresznye	-83%	86%	82%	89%	39%
Alma-termésűek	Alma	-68%	70%	39%	35%	37%
	Körte	-77%	96%	72%	61%	41%
Héjasok	Dió	-78%	75%	95%	41%	38%

* Hazai átlagozamok alakulása 2010-2013 között a „top 5” versenytárs átlaghozamához viszonyítva

** Hazai átlaghozamok a hazai jó színvonalhoz viszonyítva

Termelési színvonal – zöldség

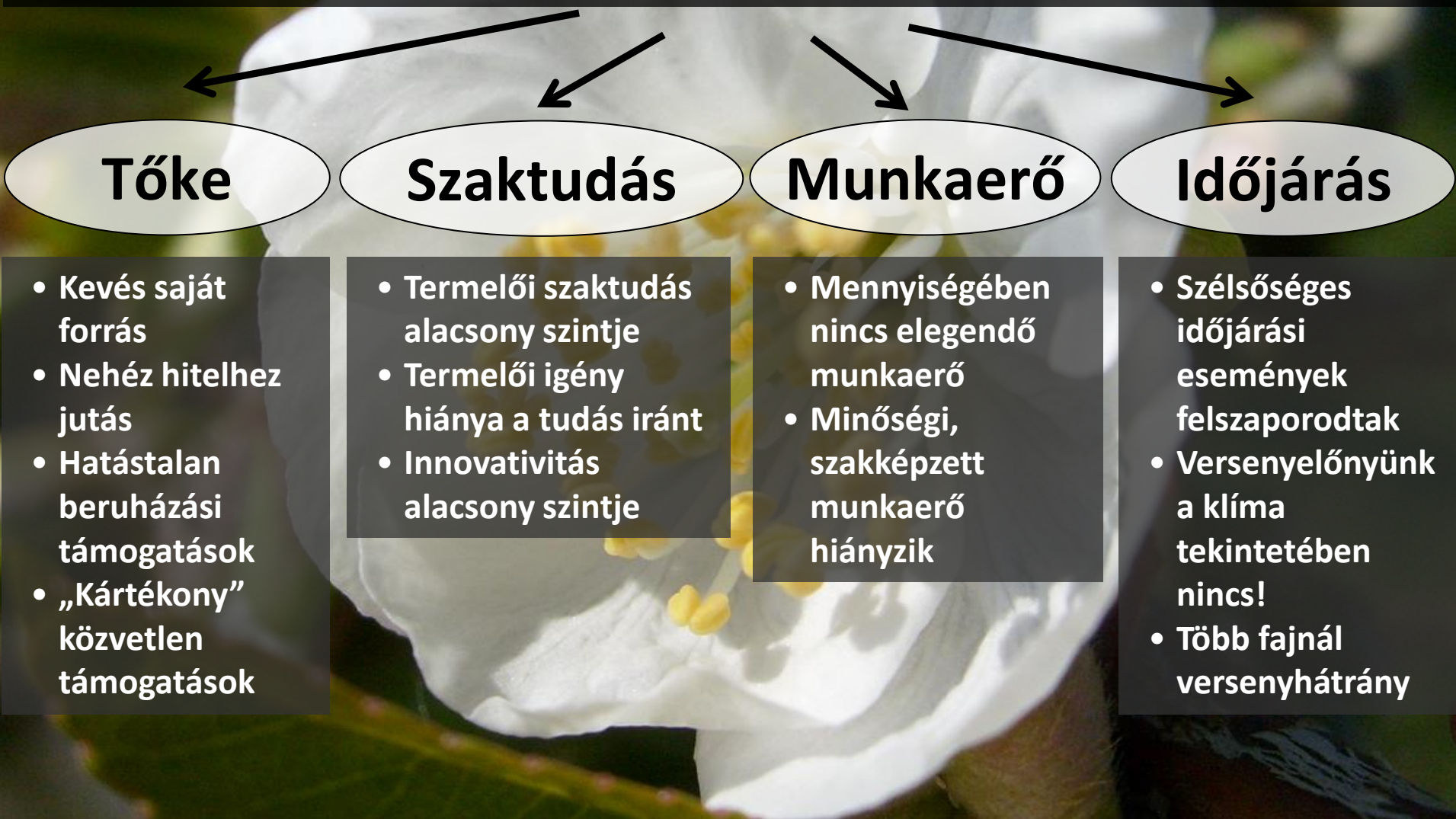
Fajcsoport	Fajok	Elmaradottsági mutató * 2010-2013	Relatív termelési színvonal mutató **			
			1985-1988	1995-1998	2001-2004	2010-2013
Paradicsom	Hajtatott	-91%	73%	80%	81%	71%
	Szabadföldi		70%	52%	65%	89%
Paprika	Hajtatott	-80%	68%	85%	80%	67%
	Szabadföldi		77%	61%	78%	94%
	Fűszerpaprika	9%	78%	70%	68%	64%
Kabakosok	Szfi. konzervuborka	-91%	66%	74%	85%	84%
	Hajtatott kígyóu.		76%	69%	68%	71%
	Görögdinnye	-40%	61%	58%	62%	58%
	Sárgadinnye	-70%	78%	85%	91%	98%
Hüvelyesek	Zöldborsó	-56%	101%	149%	64%	62%
	Bab	-56%	83%	87%	94%	96%
Káposztafélék	Karfiol és borkkoli	-71%	70%	74%	70%	51%
	Kelkáposzta	-65%	78%	85%	91%	86%
Gyökérzöldség	Sárgarépa	-50%	73%	78%	78%	83%
Hagymafélék	Vöröshagyma	-50%	68%	79%	66%	80%
	Fokhagyma	n.a.	90%	88%	80%	68%
Egyéb	Spárga	-45%	50%	68%	82%	75%
	Csemegekukorica	-27%	79%	67%	90%	86%

* Hazai átlagozamok alakulása 2010-2013 között a „top 5” versenytárs átlaghozamához viszonyítva

** Hazai átlaghozamok a hazai jó színvonalhoz viszonyítva

A versenyképes terméshozam és -minőség elérését leginkább korlátozó tényezők

Az intenzív termeléshez szükséges tényezők

3. Ágazati kilátások a várható gazdasági környezetben

Ágazati kilátások a várható gazdasági környezetben

Prognózis:

1.) A piacra jutás feltételei nem fognak kellő mértékben javulni:

- A **piac letisztítása**ban nem fogunk érdemben előrelépni
 - A „közvetlen” támogatások újra a versenyképtelen termelés konzerválásának kedveznek.
 - Erősen kétséges az ÁFA-csökkentés és a területalapú adózás bevezetése.
- A **piaci transzparencia** eszközrendszere nem lesz teljes körű.
- A **termelői szervezettség** nem fog kellően fejlődni (a TÉSZ kényes kérdés és a piac letisztulása nélkül egyébként is nehezen halad előre)
- A **posztharveszt** és a **feldolgozóipar** szükséges mértékű fejlődése kérdéses

2.) A termelés hatékonyságában nem lesz szükséges mértékű fejlődés:

- **Tőke:** A VP-ben a fejlesztési források 40-50%-a lesz elérhető, és hatékony felhasználásukat más tényezők is akadályozhatják.
- **Tudás:** Kérdéses a professzionális kutatóállomások felállítása, illetve ez 5 évnél távolabb hoz eredményt.
- Nem látunk érdemi lehetőséget a **munkaerő** helyzet számottevő javítására.
- Kérdéses, hogy a VP-ben lesz-e elegendő forrás az **időjárás károk elleni védelmi** beruházások megvalósítására

Ágazati kilátások a várható gazdasági környezetben

3.) A nem befolyásolható makrokörnyezeti tényezők érdemben nem változnak:

A szántóföldi növénytermesztés versenyképességét fokozzák a kertészettel szemben, vagy az extenzívebb kertészeti termelés irányába hatnak:

- alacsony földárak,
- közvetlen támogatások magas összege és terület alapú elosztása,
- magas gabona- és olajnövény-árak,
- munkaerő hiánya,
- a gazdaság öröklésének megoldatlansága,
- a termelői gondolkodás ráfordítás- és kockázatminimalizáló jellege,
- hosszú távon nem kiszámítható gazdaságpolitika
- kérdéses a politikai akarat a nagy ívű, összehangolt kertészeti fejlesztésre.

Kilátások:

Csak 10-20%-os ágazati növekedésre számítunk, de nem kizárható a további stagnálás vagy visszaesés sem.

A close-up photograph of a bee on a pink and white flower. The bee is positioned in the center, facing the flower's center. The flower has white petals with pink edges. There are several other buds and flowers around it, some with pink and white stripes. The background is a green field with many small yellow flowers.

Köszönöm szépen a megtisztelő figyelmet!